

การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอน

รองศาสตราจารย์ ดร.รุจา ผลสวัสดิ์
ผู้อำนวยการสถาบันภาษา มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี

การ ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอนต้องกำหนดจุดประสงค์ให้แน่นอน ได้แก่ การอธิบายความหมายของหัวข้อที่ต้องการสอนเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งเดิมเคยถ่ายทอดเป็นภาษาไทย ขั้นตอนในการปฏิบัติควรประกอบไปด้วย (1) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน (2) เตรียมไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีรายละเอียดตามความต้องการ (3) กำหนดสำนวนภาษาอังกฤษที่ต้องใช้ในการสอน (4) ทำต้นฉบับการสอน (Script) (5) ฝึกซ้อมโดยตนเอง หรือมีผู้ฝึก (6) การเปิดการสอน และ (7) การประเมินโดยตนเองหรือผู้เรียน การกำหนดขั้นตอนการเตรียมการสอนเป็นภาษาอังกฤษที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมจะนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

1. หลักการ: ทำไมจึงต้องสอนวิชาเป็นภาษาอังกฤษ?

คำถามที่ว่า ทำไมอาจารย์มหาวิทยาลัยจึงต้องสอนวิชาที่ตนรับผิดชอบเป็นภาษาอังกฤษ มีที่มาเบื้องต้นจากนโยบายขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัยรังสิตมีนโยบายด้านนานาชาติที่ชัดเจน (อาทิตย อุไรรัตน์ 2004) โดยมุ่งถึงเครื่องมือการสื่อสาร คือภาษาอังกฤษเป็นหลักในการเรียนรู้และนำสิ่งที่เรียนรู้และการประยุกต์ไปสู่โลกภายนอกโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการจัดการเรียนการสอนอย่างละครึ่งกับการใช้ภาษาไทย

นอกเหนือจากนโยบายขององค์กรดังกล่าว นักวิชาการด้านภาษา จะสามารถสนับสนุนหลักการในการใช้สองภาษาในการเรียนการสอน กล่าวคือ

ภาษาที่สองจะสามารถเร่งพัฒนาการคิดทางวิชาการให้เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยที่ผู้สอนต้องคำนึงถึงวิธีการสอนของตนให้เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน (Hunt and Sullivan 1974, Richards and Lockhart 1994) ต้องคำนึงด้วยว่าในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ นั้น วัฒนธรรมที่มากับภาษาอังกฤษจะสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และผู้เรียนจะกำหนดความรับผิดชอบของตน (Scharle and Szabo 2000) ผู้เรียนมีวิธีการเรียนโดยใช้ภาษาอังกฤษ มีลักษณะเฉพาะตน ซึ่งอาจแตกต่างจากวิธีที่ใช้ในภาษาแม่ของตน (Stevick 1989) และผู้เรียนมีแนวโน้มที่จะเลือกข้อมูลที่ได้ยินจากการบรรยายหรือจากคำอธิบายของผู้สอนตามความต้องการหรือตามจุดประสงค์ในการเรียน และอาจมองข้ามข้อมูลสำคัญที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้รับ (Wenden and Rubin 1987) และอีกประเด็นหนึ่งคือผู้สอนต้องใช้ภาษาที่สุภาพและใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Pholsward, 1998) ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเมื่อใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อในการสอน

2. การกำหนดขั้นตอนในการเตรียมการสอนวิชาเป็นภาษาอังกฤษ

ในการเตรียมการสอนวิชาเป็นภาษาอังกฤษนั้น ผู้สอนควรมีการเตรียมการเป็นขั้นตอนให้สมบูรณ์ เพื่อให้ตนเองมีความมั่นใจในวิธีการสอน และการนำเสนอที่เป็นระบบเส้นตรงแบบที่ใช้ในภาษาอังกฤษ (เช่น ลักษณะการเรียงเรียงประเด็น แบบ Diagram หรือ Flowchart) ควรคำนึงถึงจุดประสงค์

การเตรียมไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ กำหนดสำนวนภาษาอังกฤษที่ต้องใช้ ทำต้นฉบับการสอน (Script) มีการฝึกซ้อมวิธีการปิดบทเรียนในการสอน และการประเมินการสอนของตนเอง ขั้นตอนทั้งหมดนี้จะทำให้ผู้สอนมองภาพรวมการสอนของตนตั้งแต่ต้นจนจบได้อย่างมีความชัดเจน

2.1 กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจน

ผู้สอนควรกำหนดลงไปไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ หรือระบุให้ผู้เรียนทราบตั้งแต่เริ่มต้นบทเรียนว่าจะสอนเรื่องอะไร มีการฝึกหรือไม่ มีการพักครึ่งเวลาหรือไม่ จะมีการบ้านหรืองานต่อเนื่องหรือไม่ กล่าวคือแสดงแผนการสอน (Outline) ในบทเรียนนั้นๆ เช่น

- Good morning/ Good afternoon class.
How are you? (Did you have your breakfast/lunch?) Are you ready for class now?
- Our lesson today is on/about.....?
Are you familiar with this topic?
Here is an outline (show an outline on power point).

2.2 เตรียมไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ให้มี

รายละเอียดตามความต้องการ

ผู้สอนควรเตรียมไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ให้มีรายละเอียดตามความต้องการและจุดประสงค์ของบทเรียน อาจเตรียม Slides ให้มากกว่าที่ต้องการ สามารถตัดออกได้หากเวลาไม่เพียงพอหรือในกรณีที่ต้องเพิ่มตัวอย่าง ผู้สอนก็สามารถเพิ่ม Slide ใหม่ และพิมพ์แสดงให้ผู้เรียนเห็นและติดตามประเด็นได้โดยง่าย ควรคำนึงด้วยว่าจำนวน Slides ย่อมขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของบทเรียนว่า ต้องการบรรยายอย่างเดียวใน 1 คาบ (1.20 ชม.) ซึ่งอาจจะใช้ประมาณ 20-25 Slides หรือมีการฝึกปฏิบัติหรืออภิปราย หรือมีงานกลุ่ม (ประมาณ 8-10 Slides) หรืออาจเป็นการแก้ปัญหาโดยการทำงานคู่ หรือกลุ่มย่อย และรายงานต่อผู้สอน และผู้เรียนในชั้นเรียน (ประมาณ 5-8 Slides)

รูปแบบของเนื้อหาในไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ อาจประกอบด้วย

- คณะวิชา ชื่อหลักสูตร ชื่อวิชา ชื่อผู้สอน ลำดับคาบ (Session Number) วันและเวลาที่สอน
- แผนการสอน (Session Outline)
- หัวข้อ และคำอธิบาย ตัวอย่าง (ถ้ามี) ภาพประกอบ (ถ้ามี)
- งานที่มอบหมายให้ทำ (ถ้ามี)
- สรุปประเด็นสำคัญของบทเรียนนั้น
- หัวข้อหรืองานที่ต้องทำในคาบถัดไป (Next Session)

2.3 กำหนดสำนวนภาษาอังกฤษที่ต้องใช้ในการสอน

ผู้สอนต้องทบทวนการใช้ภาษาในการสอนที่ใช้ในภาษาแม่ของตนก่อนว่า พูดอะไร อย่างไร เมื่อไร จุดประสงค์คืออะไร คำพูดเพิ่มเติมคืออะไร คำถามอะไรที่ตนมีแนวโน้มจะถามบ่อยๆ คำพูดที่ใช้ก่อนหรือหลังการอธิบาย ผู้สอนจะต้องมีภาพรวมในใจในเรื่องการใช้ภาษาในการสื่อสารของตน (Mental Picture of One's Own Language Use) จากนั้นถามตนเองว่าเราจะพูดสิ่งนี้ในภาษาอังกฤษอย่างไร พูดให้สุภาพและเป็นมิตรได้อย่างไร จากนั้นเขียนเป็นข้อความในบันทึกของตน หรือหากไม่ทราบก็ควรสอบถามผู้รู้ ทั้งนี้เพื่อให้ความมั่นใจว่ามีรูปแบบภาษาที่ใช้ได้แน่นอนในสถานการณ์การสอนเฉพาะของตน ตัวอย่างเช่น

- Let me show you
- We're going to look at ... and then....
- Last week, we discussed... and today we'll continue with....
- Please feel free to interrupt if you do not understand the point I'm explaining....

- Perhaps it is best to reserve your questions after the end of the presentation.
- Would you like to break into five groups with four members each?

2.4 ทำต้นฉบับการสอน (Script)

การเริ่มใช้ภาษาอังกฤษในการสอน บทเรียนครั้งแรกๆ นั้น การสร้างความมั่นใจให้แก่นตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ดังนั้นอย่างน้อยที่สุดสำหรับบทเรียนแรก ผู้สอนควรต้องเขียนต้นฉบับคำสอนทั้งหมด (Full Script) เพื่อให้แน่ใจว่าตนเองจะไม่มองข้ามประเด็นที่ต้องการสื่อสาร เช่น จะทักทายอย่างไร และจะคุยกับนักศึกษาสักเล็กน้อยก่อนเริ่มบทเรียนอย่างไร จะพูดเรื่องอะไร จะเป็นเรื่องทั่วไป หรือเป็นเรื่องเบาสมอง เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายก่อนเรียน เมื่อจะเริ่มหัวข้อใหม่จะพูดว่าอย่างไร หากนักศึกษาคุยกันมาก ไม่สนใจบทเรียน ตนจะพูดอย่างไรเพื่อนำนักศึกษากลับเข้ามาสู่บทเรียน จะชมเชยนักศึกษาอย่างไร จะให้การบ้านอย่างไร จะปิดบทเรียนอย่างไร หากผู้สอนได้เตรียม Script อย่างดีแล้ว ถึงแม้จะไม่ได้ใช้ Script แต่ผู้สอนจะมีความมั่นใจในการสื่อสาร หากติดขัดก็สามารถดู Script ของตนได้ การไม่เตรียม Script และไปคิดในสถานการณ์เฉพาะหน้า ผู้สอนอาจใช้ภาษาผิด และทำให้เกิดความรู้สึกไม่ดีและกระทบต่อประสิทธิภาพในการสื่อสารได้ในที่สุด ตัวอย่างเช่น

- Last week we did group work on...and I asked you to send your group leader to report the results to class. Can I have names of group representatives now?
- Excuse me! Those who are talking nonstop and disturbing your friends, could you stop for awhile and look at directions for practice 2? Thank you.

2.5 ฝึกซ้อมด้วยตนเองหรือมีผู้ฝึก

เราทราบกันดีว่าแม่ผู้นำผู้ยิ่งใหญ่ในประเทศมหาอำนาจก็ยังมี Script และการซ้อมเพื่อให้แน่ใจว่าการสื่อสารกับกลุ่มผู้ฟังที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการซ้อม โดยมี Script หรือไม่มี Script หรือพูดซ้อม โดยมีไฟล์อิเล็กทรอนิกส์อยู่ตรงหน้า จะทำให้ผู้สอนทราบว่าตนเองต้องใช้เวลามากเท่าใดในการอธิบายประเด็นใดประเด็นหนึ่งในบทเรียน และในขณะที่ฝึกซ้อมก็อาจจะเห็นว่าตนเอง ควรเพิ่มเติมประเด็นใด หรือควรให้ตัวอย่าง การออกเสียงที่ไม่แน่ใจ หรือเสียงที่มีควบกล้ำหลายๆ เสียง การออกเสียงท้ายคำ การใช้เสียงกับลงท้ายประโยคตามแบบของภาษาอังกฤษ และรวมถึงภาษาที่ควรต้องไปกับข้อความที่ใช้ ควรคิดเป็นภาพในใจว่านักศึกษอาจถามคำถาม ตนเองจะตอบอย่างไร หรือตนเองถามคำถามนักศึกษา นักศึกษาตอบได้ดี จะชมเชยอย่างไร เป็นต้น

- Now we're gone through...(topic/concept) It is a bit lengthy and you have already looked at a classic case study on.... Do you have any question? Is it all clear to you?
- I like your question. It shows that you've given a serious thought about the given case study. Here is my reaction....

2.6 การปิดการสอน

การปิดการสอนในบทเรียนหนึ่งๆ มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการเริ่มต้นที่ดี การเตรียมการปิดการสอนนั้น ผู้สอนควรใช้ประสบการณ์ของตนย้อนระลึกว่า ตนเคยปิดการสอนอย่างไร รูปแบบกระบวนการคิดในภาษาอังกฤษนั้น ประเด็นที่ปิดจะเป็นประเด็นเดียวกับการเปิดเพียงแต่อาจกล่าวแตกต่างกัน ผู้สอนจะกล่าวสรุป

ให้ผู้เรียนทราบว่า ในบทเรียนนี้มีจุดประสงค์ใด และได้เรียนรู้เนื้อหาอะไรไปบ้าง ในการปิดบทเรียนเรียน ผู้สอนอาจกระทำเองหรืออาจเรียกให้นักศึกษายกคน (ที่ผู้สอนคิดว่าใส่ใจในการเรียนดีและตอบประเด็นที่ถามได้) ทำการปิดบทเรียนก็ได้ โดยการถามคำถามที่ระบุถึงจุดประสงค์ เนื้อหาที่สำคัญ บทเรียนต่อเนื่องสำหรับคาบหน้า ผู้สอนอาจกล่าวให้ข้อคิดที่เป็นอนาคตสนองตอบต่อประเด็นสำคัญของบทเรียน ก็เป็นการทิ้งท้ายให้ผู้เรียนได้คิดว่าประเด็นการสอนมิได้จบลงเพียงแค่ว่าเวลาที่สิ้นสุดในคาบเรียนเท่านั้น เป็นประเด็นที่ผู้เรียนต้องมาให้คำตอบในคาบหน้าเป็น อาทิ

- Can I ask group one representative to give one sum-up point to our class, please?
- Can anyone volunteer a sum-up point on our lesson today?
- Let me remind you that the X method studied today may not work in the context of.... Can you work further in your group and tell me why in our next class?
- That's all for today/ this class. Enjoy your lunch/ enjoy you afternoon/ evening. Thank you and see you on

2.7 การประเมินโดยตนเองหรือผู้เรียน

ผู้สอนอาจต้องการทราบว่าการสอนโดยให้ภาษาอังกฤษเองเป็นอย่างไร โดยอาจประเมินตนเองในรอบของ ข้อ 2.1-2.6 หรือให้นักศึกษาแสดงความเห็นเป็นกลุ่มโดยเขียนเป็นข้อแนะนำสั้นๆ หรือผู้สอนอาจถามคำถามเฉพาะเกี่ยวกับการสอนบางประเด็น และใช้ Rating Scale 1-5 แสดงความพึงพอใจ หรืออาจให้นักศึกษา e-mail มาให้ทราบโดยไม่ต้องแจ้งว่าเป็นผู้ใด ผู้สอนก็

จะได้ข้อมูลที่สำคัญในการปรับปรุงการสอนเป็นภาษาอังกฤษของตน ตัวอย่าง

A. Write in Thai or English as you wish what you like and don't like about this class. Thank you.

.....
.....

B. Students please rate the following items on a scale of 1 (low) to 5 (high) your degree of satisfaction. Circle the figure of your choice. Thank you.

1. This lesson in English.....1 2 3 4 5
 2. The teacher's language use in English.....1 2 3 4 5
 3. Clarity of explanation.....1 2 3 4 5
 4. Sufficiency of examples.....1 2 3 4 5
 5. Given practice in class.....1 2 3 4 5
 6. Your overall satisfaction with this class.....1 2 3 4 5
- Suggestions (if any).....

3. บทสรุปสังเขป

บทความสั้นๆ นี้ได้แสดงตัวอย่างความเป็นไปได้ว่า หากผู้สอนต้องการจะสอนวิชาของตนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ นั้นตนเองจะสามารถทำได้อย่างไร ตามที่ระบุไว้แต่ข้างต้นแล้วว่า จุดประสงค์ของบทเรียนมีความสำคัญมากในการกำหนดวิธีการสอน เนื้อหาการสอนภาษาอังกฤษที่ต้องใช้ ปฏิสัมพันธ์ที่มีระหว่างผู้สอนและผู้เรียน การสร้างความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษในการสอน จะมาจากการสร้างแผนการสอนเป็นรายละเอียด (Script) การฝึกซ้อมเพื่อตรวจสอบการสอนเป็นภาษาอังกฤษของตนเอง จะมีข้อดี ข้อด้อย หรืออุปสรรคใดบ้าง ที่อาจมีในระหว่างดำเนินการสอน ทักษะคติในทางบวกทั้งต่อวิธีการสอนที่ใช้ภาษาอังกฤษ และต่อกลุ่มผู้เรียนที่ผู้สอนต้องการสื่อสาร

ด้วย จะเป็นกุญแจสำคัญต่อความสำเร็จ เพราะเราต้องคำนึงว่า ไม่ว่าท่านจะใช้ภาษาใดในการสอน การสอนเป็นศิลปะ และเทคนิคเฉพาะตนของผู้ที่เป็นเจ้าของคือครูแต่ละคนเท่านั้น การเริ่มต้นอาจดูค่อนข้าง ยากแต่การฝึกฝนที่เพียงพอ ย่อมทำให้ผู้สอนที่เลือกเส้นทางของภาษาอังกฤษได้รับผลตอบแทนที่ น่าชื่นใจในอนาคตอันไม่ไกลนี้แน่นอน

● ● ● **เอ ก ล า ธ อ า ง อี ง** ● ● ●

Hunt, D.E and Sullivan, V.S. (1974). **Between Psychology and Education**. Illinois: The Dryden Press.

Ourairat, A. (2005). **Roadmap to Excellence**. Bangkok: Rangsit University Press.

Pholsward, R. (1998). **A Case Study of Politeness Expressions Used by Thai Business People in Four Request Tasks**. A Research Fellowship project supported by SEAMEO Regional Language Centre, Singapore.

Richards. J. and Lockhart, C. (1994). **Reflective Teaching**. Cambridge: Cambridge University Press.

Scharle, A. and Szabo, A. (2000). **Learner Autonomy: A Guide to Developing Learner Responsibility**. Cambridge: Cambridge University Press.

Stevick, E. (1989). **Success with Foreign Languages**. Hertfordshire, UK: Prentice Hall International.

Wenden, A. and Rubin, J. (1987). **Learner Strategies in Language Learning**. Hertfordshire, UK: Prentice Hall International.